

ÇOCUKLAR SORUYOR,
İLBER HOCA CEVAPLIYOR:
GAZİ MUSTAFA KEMAL
ATATÜRK

İLBER ORTAYLI

YAYINA HAZIRLAYAN:
ŞENİZ BAŞ
RESİMLEYEN:
EREN DEDELEROĞLU

Sevgili Çocuklar,

Yıllardır büyüklerle konuşuyorum, dersler anlatıyorum, kitaplar yazıyorum. Ama son zamanlarda dikkatimi çeken başka bir şey var: Başta torunum Deniz Ali olmak üzere Atatürk'ü en çok siz çocuklar merak ediyorsunuz. Ara ara yayınevimize mektuplar geliyor. Söyleşilerde minik eller havaya kalkıyor.

“Atatürk neden bu kadar çok kitap okumuş?”

“Atatürk nasıl bir çocukmuş?”

“Atatürk hiç hata yapmamış mı?”

“Neden bütün dünya onu tanıyor?”

Sorularınız çok değerli ve çok yerinde. Ama çocuklar Atatürk'ü anlatmak hiç de kolay değil. İşte ben de bu kitabı bu nedenle, Atatürk'ü sizlere daha iyi anlatmak için yazdım.

O sadece bir asker değildi, sadece bir cumhurbaşkanı da değildi. O, tarihin en büyük liderlerinden biriydi. Ama neden? Tarih boyunca birçok lider geldi geçti. Kimisi çok güçlüydü, kimisi çok zengindi, kimisi çok akıllıydı. Ama Atatürk hepsinden farklıydı. O, hem savaşmayı hem barışmayı biliyordu. Hem çok güçlüydü hem çok merhametliydi. Yalnızca ülkesini kurtarmakla kalmadı, ona yeni bir yön, yeni bir umut verdi. Büyük işler yaparken çocukları da hiç unutmadı.

Bu kitapta sorularınızdan yola çıkarak size Atatürk'ü anlatacağım. Çocukken nasıl biriydi? Neden bu kadar kitap okurdu? Arkadaşları onun hakkında ne düşünürdü? 23 Nisan'ı neden size armağan etti?

Bu soruların hepsi çok önemli. Çünkü Atatürk'ün büyüklüğünü kavrayabilmemiz için önce onu insan olarak anlamamız gerekiyor. O da sizin gibi çocuktu bir zamanlar.

O da üzülürdü, sevinirdi, bazen hata da yapardı. Ama onu özel yapan şey, her zaman doğruyu yapmaya çalışması, her zaman öğrenmeye devam etmesi, her zaman ülkesini ve halkını düşünmesiydi.

Atatürk neden bugün bile önemli? Çünkü onun söyledikleri ve yaptıkları bugün de geçerli.

“Yurtta sulh, cihanda sulh!” demişti. Her zaman olduğu gibi bugün de barışa ihtiyacımız var. Kadınların erkeklerle eşit olması gerektiğini söylemişti. Bugün de buna inanıyoruz. Eğitimin çok önemli olduğunu söylemişti. Bugün de okuyoruz, öğreniyoruz.

Bu kitaptaki her soru, sizin gerçek merakınızdan doğdu. Her cevap, Atatürk'ün neden bu kadar özel olduğunu anlamanıza yardım edecek.

Unutmayın, Atatürk'ün bütün ümidi gençlikte yani sizdeydi. Sizler de tıpkı onun gibi büyük işler yapabilirsiniz. Elinizdeki kitabı okudukça Atatürk'ün hayatında ilham alabileceğiniz onlarca olay, anı ve yaşanmışlık olduğunu göreceksiniz.

İyi okumalar!

İlber ORTAYLI
Levent, 2025.

Çocuklar Soruyor:

Atatürk'ün doğum günü gerçekte 19 Mayıs değilmiş, bu doğru mu?

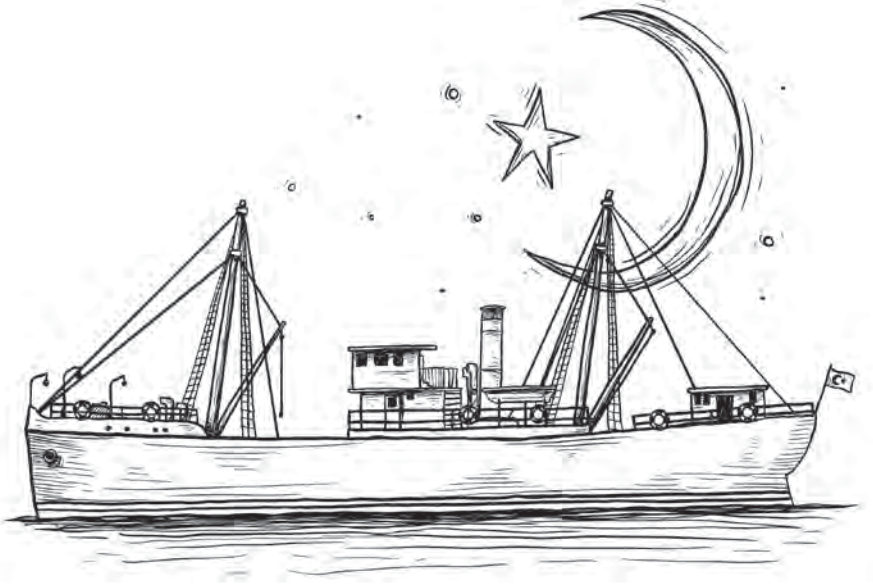
İlber Hoca Cevaplıyor:

Bu sıkça sorulan bir sorudur. Çünkü 19 Mayıs, hem Atatürk'ün kendi seçtiği doğum günü hem de bu milletin yeniden ayağa kalktığı gündür.

Şimdi önce şunu bilmek gerekir: Atatürk'ün doğduğu yıl 1881'dir. Fakat gün ve ay belli değildir. Neden mi? Çünkü o dönemde, yani Osmanlı zamanında, doğumlar bugünkü gibi düzenli biçimde kaydedilmezdi. Nüfus kayıtları düzensizdi, çocuklar çoğu zaman doğduktan çok sonra nüfusa yazdırılırdı. Yıl yazılırdı ama genellikle o da tahmini olurdu. Kayıtların yangınlar nedeniyle kaybolduğu da olmuştur.

Atatürk'ün 1881 yılında doğduğu, mezuniyet tarihleri, okul arkadaşlarının yaşları gibi bilgiler bir araya getirilerek anlaşılmıştır. Ama bu bilgilerden elbette doğduğu günü tespit edemiyoruz.

Bu yüzden bir gün Atatürk'e sordular:

“Paşam, doğum gününüz ne zaman?”

O da düşündü ve şöyle dedi:

“Benim doğum günüm 19 Mayıs’tır.”

Bu, sıradan bir cevap değildir. 19 Mayıs 1919, onun Samsun’a çıktığı ve Millî Mücadele’yi başlattığı tarihtir. O gün, hem onun hem de milletin kaderi değişmiştir. Atatürk, doğum gününü belki bilmiyordu ama milletin yeniden doğduğu günü gayet iyi biliyordu. İşte bu günü, kendine doğum günü olarak seçti.

Bu karar, Atatürk’ün nasıl bir lider olduğunu gösterir:

- Kendi hayatıyla milletin kaderini birbirinden ayırmayan,
- Sevincini de, acısını da, geleceğini de bu milletle birlikte düşünen,
- Doğum gününü pasta ve mumla değil, görev ve sorumlulukla tanımlamayı seçen...

Bugün 19 Mayıs, sadece bir tarih değil, uyanışın, cesaretin ve umudun adıdır. Atatürk de bu günü gençliğe armağan etti. Çünkü bu ülkenin geleceğinin çocukların ve gençlerin omuzlarında yükseleceğine inanıyordu.

Bilgi Kutusu:

Osmanlı Döneminde Nüfus Kayıtları

19. yüzyılda dünya hızla değişiyordu. Artık insanlar bir imparatorluğun parçası olmaktan çok, bir ülkeye ait olduklarını göstermek zorundalardı. Kimlik, hem “Ben kimim?” hem de “Hangi millete aitim?” sorusunun cevabı oluyordu.

Bir kişi yurtdışına çıktığında yanında kimliğini gösteren bir belge bulunmazsa, hangi ülkenin vatan-dışı olduğu anlaşılmaz. Böyle bir durumda başka bir devletin vatandaşı sanılır. Osmanlı döneminde de böyleydi. Hatta o zamanlar, hiçbir ülkeye bağlı olmayan biri *haymatlos*, yani devletsiz kabul edilirdi.

Hem Osmanlı Devleti, kimin ne iş yaptığını, nerede yaşadığını, askere gidip gidemeyeceğini ya da hangi vergiyi vereceğini bilmek ve belgelemek istiyordu. Bu yüzden nüfus sayımı önem kazandı. Öncelikle nüfus sayımına erkekler dahil edildi.

Osmanlı'da ilk kapsamlı nüfus sayımı 1881 yılında başladı. Bu sayımlar yıllarca sürdü. Ardından halka tek sayfalık kimlik belgeleri verilme-ye başlandı. Bu belgelere "Tezkire-i Osmaniye" denirdi. Bu, "Osmanlı İmparatorluğu'na Ait Tebaa Belgesi" anlamına gelirdi. Halk arasında ise bu belgeye "kafa kâğıdı" denirdi. Çünkü erkekler onu katlayıp feslerinin içinde taşırdı.

Bu belgelerde kişinin:

- Adı ve soyadı,
- Anne ve babasının adı,
- Doğum tarihi ve memleketi,
- Mahallesi, dini, göz rengi ve yüz tarifi gibi bilgiler yer alırdı.

Osmanlı'da kadınların da erkekler gibi ayrıntılı kayda geçtiği ilk büyük nüfus sayımı 1904 yılında yapıldı. Osmanlı İmparatorluğu'nun ardından kurulan Türkiye Cumhuriyeti de nüfus sayımına önem vermeye devam etti ve ilk nüfus sayımını 1927'de gerçekleştirdi.

1928'de ilk nüfus cüzdanları dağıtıldı ve yeni doğan bebeklerin 30 gün içinde nüfusa kaydı zorunlu oldu.

Sen Ne Düşünüyorsun?

Atatürk, geleceği gençlere emanet etti. Onlardan neler bekliyordu sence?